

Előfizetési díj félévre postán és helyben horitékál 6 forint, boríték nélkül házhoz küldve 5 forint e. pénzben.

NEMZETI UJSÁG.

Előfizetheti minden cs. kir. postahivatalnál s helyben a szerkesztőségnél, Zöldkert utca 488 szám alatt földszint, a hivatalban.

Megjelenik hetenkint négyszer egy egy iv.

Alapítá **KULTSÁR ISTVÁN** (ablaboró, kiadja özvegye.

Tisztán írott cizmeket kérünk. Levelek a szerkesztőségnek címzendők.

Teljes számu példányokkal még szolgálhatunk.

TARTALOM.

Hazai napló. Országgy. (272. orsz. ülés a RRnél: a sérelmek második osztálya. 182. orsz. ülés a FőRRnél: a jász-kun kerületek rendezése. 183. orsz. ülés a FőRRnél: a sérelmek első osztályára vonatkozó válaszenet.) Vid. lev. Ugoesából. (rendkívüli közgyűlés.)

Külföldi napló. Ausztria-, Spanyol-, Francia-, Angol-, Porosz-, Görögország.

Bel- és külföldi telegraph. Lapvizsga. Pesti Hirlap.

Élet, irodalom és művészet. Könyvismertetés. Magyarország Statistikájá. Fényes Elektől. — Plato mint politicus. — Nemzeti színház. — Apróságok.

HAZAI NAPLÓ.

Országgyűlés. CLXXII. orsz. ülés jul. 27^{én} a KK. és RRnél. (Folyt.) Ezután a v—i káptalan követe következő tartalomdús előadása hangzott:

Én a szőnyegen lévő egyházi kivánatot pusztá indítványom nem vehetem, s ha annak venném, magam ellen törekednék: mivel akkor az 1608ki Iső törvény-czikken újabb dőlést ejtve, sokkal rosszab karba sújtánám állásomat, mint a minőben vagyok. Indítványom csak ott lehet helye, hol vagy ujdonat-uj törvénynek alkotása, vagy a főállónak magyarzata, módosítása, avagy eltörlése czéloztatik; mi sem nekem, sem az egyházi rendnek szándékában soha sem volt. Én itt egyenesen sérelmet követelek, pedig a szónak saját, és teljes értelmében. Okoskodásom igen rövid, és egyszerű. Sérelem t. i. akkor létezik, midőn a törvénynek rendelete normalis sarkaiából kimozdítva, sértetellen szentségétől megfosztatik, s holt betűvé alakulva, önkény játékvá válik. Ez egyedül a végrehajtó hatalomnak irányában történhetik meg, ha közvetlen, vagy közvetve sebesíti azt a törvényt, azaz: ha vagy annak megszegését önnön maga követi el, vagy máshonnan eredt megsértését helyben hagyja, avagy elmellőzi. Mert a törvény sulyerje, s hatályteljes funkciója már akkoron elenyészvén, s fluctuationalis, és ingatag állapotra süllyedvén, mintegy paralysálva, és amortisálva tűnik elő. A végrehajtó hatalomnak t. i. kettős a tiszte a törvények irányában: azokat ugyanis megtartani, és másokkal is meg tartatni. Kimondja ezt az 1791ki 13ik törvényczikkely ezen szavaival: Ut leges, in singula Diaeta condendae exacte effectuentur, et effectuari procurantur Majestas Regia quibusvis temporibus vi muneris sui Regii curatura est. Ezt igéri a fejedelem a törvények záradékában is mindenkoron: securos reddimus, ugymond, fideles status, et ordines, quod omnia, in praesertis Articulis contenta, tam nos ipsi observabimus, quam per alios quoscunque Fideles nostros observari faciemus; vagy a magyar szöveg szerint: Bizonyosokká tesszük a hív karokat, és rendeket, hogy mindazokat, mik a fön beigtatott törvényczikkelyekben foglaltatnak, mind mi magunk megtartani, mind más bár melly híveink által megtartatni fogjuk. Okát adja a 2dae 5tus, midőn mondja: Constitutiones primo li-

gant ipsum Principem, qui eas populo postulante edidit, juxta illud: patere Legem, quam tuleris ipse. Deinde ligant omnes Jurisdictioni Principis subjectos. Hogy a czélhoz tovább közelitsek, meg kell említenem az 1827ki 3ik törvényczikkelt, mely ekkép hangzik: Sua Mattas Sma, de eo plene persvasa, quod felicitas Regis, et Regni exacta Legum observantia, et incolumitate nitatur, atque si Juribus seu Regis, seu Regni statuum quidpiam decerpatur, Legum, et legalis Regni Systematis compages, seculorum usu roborata, subruenda sit; benigne declarare dignata est, quod praecipuis accenseat omnis, constitutionem Regni hujus, inaugurati suo Juramento firmatam, omni tempore tueri, et conservare, ac ideo etiam articulos 12. et 13. 1791. tam ipsa constanter observatura, quam per alios observari factura sit. Mit foglalnak pedig az idézett törvényczikkelyek? Az 1791ki 12ik így szól: Leges ferendi, abrogandi, interpretandi potestatem in Regno Hungariae, Partibusque adnexis legitime coronato Principi, et statibus, ac ordinibus regni ad comitia legitime confluentibus communem esse, sua Mattas Sma ultro, ac sponte agnoscit, ac se jus hoc illibatum conservaturum, atque ad augustos suos inviolatum transmissurum, benigne declaravit. A következő 13ik czikkely pedig ekkép hangzik: singulo triennio, aut publica regni utilitate, et necessitate exigente, etiam citius ad exigentiam sancitarum superinde regni legum, signanter s. a. t. et 1723. Art. 7i, hic fori renovatorum, per Mattem Regiam generalis Regni diaeta indicetur, ad quam status, et ordines citra omne ponendum impedimentum comparituri, diaetaliaque negotia legali cum libertatepertractaturi sunt. Lássuk már most az 1723ki 7ik törvényczikkelt: Praelati, — ugy mond, — Magnates, et Nobiles ad generalia comitia, juxta Art. 1. Anni 1608. post cor. vocati, mature comparere, deque publicis tractare, et deliberare, materiasque ad invicem cohaerentes seriatiim redigere, ac ita suae Matti Smae praesentare, et ad diaetae usque conclusionem sui poena legali interesse teneantur. S itt vagyunk már az 1608ki Iső törvényczikkelnél, mely a magyar diaetának organicus testületét rendbeszedi, s azt pragmatice föllállítja. De én ezen czikkelt nem idézem, jöllehet abban az időnek crisisei, s daczos viharai között constitutionalis dogmaképen volt az kijelentve, hogy az országos statusoknak egyik tagját a praelatusok, vagy is a püspökök, káptalanok, prépostok, és apátok alakítják, s hogy mindezek különkülön és egynemű voksal bírnak. Mondom, ezen czikkelt nem idézem: mivel kerületileg már eléggé taglaltattott, s mivel ugy is a párhuzamos idézetben tisztán ki van eddig mondva, miszerint ide mi is megjelenni, itt a közügyeket törvényes szabadsággal tárgyalgatai, azok iránt kellőképen tanácskozni, egyezkedni, és határozni s mind ezeknek eredményit közös fölírásban a fölségnek részünkről is aláterjeszteni kötelesek vagyunk. A többit elmellőzöm, s csak azt az egyet é-

rintem még, minő most a mi állásunk a végrehajtó hatalom irányában? Az 1825ki volt azon boldogtalan szakasztendő, mely bennünket szavazati jogunk századokonizmosodott ususában haborgatva az 1608. 16 törvényczikknek organicus állásából kiforgatni szándékozott. De mi erre följajdulva, s a törvények védpajzsához kapaszkodva, tüstént reclamáltunk. S midőn 1830. esztendő törvényes helyzetünk ismételve zavartatott ujjal is protestáltunk. Rajtuk pedig ezek nem segítvén, ugyan azon esztendőben a végrehajtó hatalomhoz hódolattal folyamodtunk, s keserves, és aggasztó állapotunk törvényszerű orvoslasat alazatos fölírásunk, és követésünk által sóvárgólag szorgalmaztuk. Következett mind ezekre az 1832ik, és 1839ik esztendei országgyűlés. Mi ezeknek kezdetében a folytatott divat ellen ismét, és ismét fölszóaltunk: de ekkor is siker nélkül. További lépéseket még sem tettünk: mert a városi követekkel egy hajóban eveztünk meg. Azonban e jelen o. gyűlés, mellynek előzményit vérmes reményekkel üdvözlettük, melly faggató állásunkat azzal még tetemesben súlyosította, hogy midőn a kir. propositiókba a városiak belé jöttek, mi kiknek sorsa azokéval egyenlő volt, onnét pusztán kihagyattunk, s itt a vonal végső pontozatja, mellyen sérelmünket föltaláljuk! Nem akarok szélesebben nyilatkozni, nehogy szívem fájdalmában kelletnél tovább menjek. — Az 1791ki 13ik törvényczikkely világosan azt rendeli, hogy cuncta justa gravamina universonum statuum, et ordinum regni in qualibet diaeta effective, et in omnisse tollantur. Az 1827ki 5ik pedig ezeket tartalmazza: Diaetarum celebrationem tollendorum, ac anteventendorum gravaminum salutare remedium constituere, usus, et experientia seculorum comprobavit; proinde sua Mattas Sma status, et ordines securos reddere dignatur, se illa, quae legibus regni, et nominanter Articulo 13. 1791. de comitiis celebrandis constituta sunt, ad effectum in omnisse deducturam. Meltóztassanak tehát a t. Karok, és Rendek sérelmünket elősmérve, s a separatismust félretelve, zerus állásunkból minél előbb kiemelni, s velünk ismét összeforrti. Mert lehet e nagyobb képtelenség, mint midőn mi az országos választmányban, melly e táblának is kifolyása, fejenkénti szavazattal birunk, itten pedig attól megfosztatunk? Legyen szemünk előtt mit az 1567ki 31ik törvényczikkely állit, hogy abusus hujusmodi ordo ecclesiasticus sensim aboleat, quo confuso, necesse erit etiam ordines confundi. Mire elnök ő excja azon megjegyzést tevő: hogy ha az érd. szónok a kerületi ülést érté előadásában arról nem szól, de a mennyiben hivatalánál fogva minden igyekezetét oda fordítja hogy kinek kinek törvényes jogai föntartassanak, az országos ülésekre alkalmazhatónak az előtte szóló érd. követ nyilatkozatát el nem fogadja, és kijelenti miként bár mit mondjon is az egyházi rend; de ő excja az egyházi rendet o. gyűlésen jog nélkül lenni nem tartja. — Egy megyei követ azon

ELET, IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Magyarország Statistickája, írta Fényes Elek hités ügyvéd, s magyar tudos társaság levelező tagja. (Srt. 1843) második és harmadik kötet. (Folyt.)

II.

Az első czikkben a szerző munkájának szerkezeti alakjáról szoltottunk, e czikkben igéretünk szerint a munka második kötetének beltartalmát vesszük részletesen taglalat alá: nuhez képest mindjárt az első lapon figyelmünket fölébreszték ezen sorok „hazánkban (a fölség Rex) a végrehajtó hatalmat kizárólag s egész terjedelmében gyakorolja: ugyan is ezen állítás véleményünk szerint, kivált illy határtalan értelemben meg nem áll, s mint hogy politikai közjogi kérdések körül könnyen hibás nézetekre vezethet, ha nem igazítást, legalább bővebb értelmezést kíván, mire nézve mi legelsőbben is megjegyzendőnek véljük, hogy az állodalmi hatalom fogalmának azon részletes fölszótása, vagy is ágazatos elkülönzése, melly az elméleti statustani munkákban rendszerint előfordul, a főálló állodalmakban létező pozitív törvények módszeres ismertetésénél nem egészen alkalmazható, főleg olly országra nézve, mellynek alkotmányos szerkezete s köztörvényei nem valamely rendszeres elvokra épített terv után készültek, hanem úgy szólván minden törvényeit s törvényes szokásait töredékesen az idők helyhezete, s véletlenül föltűnő körülmények szültek és változtatták, mire nézve tanúság az is, hogy sok jelen időben elavult törvényeknek okszerű értelmét sem lehet megfejteni a pozitív, különösen pedig a magyar törvények ezen sajátosság természetére nem engedni tehát a bennök foglalt határozványoknak olly nemű redszerítését, melly a statustan elméleti s a polgá-

ri fő hatalmat közönségesen törvényhozói, végrehajtói, s fölügyelői hatalom ágakra fölosztó rendszerével összehangzóvá lenne — mihez képest nálunk a törvényhozó s végrehajtó hatalom alapos elválasztása, s határainak pontos kijelölése sok más ország- és magán-jogi kérdések tekintetében is igen nehéz feladat — úgy különösen e két hatalomnak a szerző által azon alapra fektetett megkülönböztetése, mintha annak egyikét tudniillik a végrehajtót ellenében a törvényhozóinak, melly a fejedelemet a nemzettel egyetemben illeti — egyedül a fejedelem gyakorlana — helységgel nem bírhat, mintán egy részről a mindennapi tapasztalat s ezen alapuló nyilvános közvélemény mutatja, hogy hazánkban a törvények foganatba vétele s sükeres végrehajtása főleg az által gátoltatik, hogy nálunk a végrehajtó hatalom működésében minden önállásu hatóságok befolyván, ez által a közigazgatásbeli dolgok menete gyakran csökkönössé tetetik — más részről pedig törvényeink tartalmából, mellyeken hazánkban a megyei s egyéb törvényhatóságok szerkezete nyugszik, kitűnő, hogy mindamelllett hogy Magyarország királyi fejedelmét, ki a trónra lépéskor az országlást és kormányzatot ünnepélyesen kezében veszi, királyi végrehajtó hatalommal teljesen fölrüháztatik, vagyis mikép legnevezeteseb Nomothetánk Verbóczy mondja hármias könyve 150 részének 3ik czímében „— plenaria potestas — cum imperio et regimine in eundem (principem) translata est — a törvény hatóságoknak is a végrehajtó hatalom ágaihoz tartozó egyes dolgokba jogszerű befolyást s törvényszerű kötelezést tulajdonitnak, a mint a szerző munkájának utóbbi lapjaiból, ugymint a vármegyékéről szóló 4dik §. tartalmából is (2d. kötet 129 lap) kitetszik, e bírálat soráiban az ide való törvények részletes földezését fölséglössze teszi —

sőt vannak olly közigazgatásbeli tárgyak, mellyekről mind rendelkezőleg mind végrehajtólag, a törvény világos rendelkezésénél fogva egyenesen a megyék, a felsőbb kormány minden befolyása nélkül, vagy igen kevés befolyásával intézkednek, p. o. a közadó részletes kivétele, a megyék keblében malmok és vízi-gátak szabályozása, husárszabás sat, különösen az országgyűlési költségek kivétele s beszedése, mellyet minden megye törvény szerint 1836. 44. 1840. 45. maga keblében függetlenül s önállólag kezel. — többeket elmellőzve tehát mindezek elengedőleg tanusítják, hogy a szerző azon tétele, melly szerint a végrehajtó hatalmat kizárólag a kormánynak tulajdonítja, megjegyzvén azt, ha tudniillik az önállásu megyei, városi, kerületi sat. hatóságokat a kormány kiegészítő részének nem tekintti, nem egészen alapos, s bennünket ezen észrevételünk fölhívására még az is ebresztett, minthogy a szerző állításának nyomán minden hiányok, mellyek Magyarország közigazgatási dolgaiban föltűnnek egyedül a kormánynak lenne tulajdonítható — holott illy hiányokat igen sokszor a hatóságok állásából származó, s a kormány működését hátráltató körülmények okoznak, — minek orvoslására a napi politica mezején jelenleg központosítást tárgyazó tervet nyilván ajánltatnak — továbbá észrevétel alá esőnek tartjuk a szerző azon állítását (szinte 150 lap) miszerint írott alap törvénynek nevezé azon eredeti (talán alap fundamentale pactum) szerződést, melly a magyarok hét vezerei s Almos herceg között létesült, ugyan is ezen szerződést magában foglaló vagy legalább tanusító diplomaticai oklevél, a szerző saját állítása szerint is nem létezővén, ugyanaz a róla fönlévő historiai esekély adatok nyomán inkább hagyományos mint írott törvénynek (lex traditionalis) nevezhető. (Folytatása következik.)

javaslatát hallatja: hogy a káptalanok ne sürressék rendezésüket, melynek alkalmasint az lesz vége, hogy a törvényhozásból kirekesztettek. De miként is lehetne az ugymond hogy a káptalanok, kik a megyei tanácsokba, és így az utasítások készítésébe ugy szinte a követválasztásokba is befolyanak, következőleg a megyei követek által képviseltnek még ön kebelükből is képviselőket küldjenek, kik mindannyi szavazati joggal bírjanak a törvényhozásnál. — Utasítása s meggyőződése következtében sem most, sem egyébkor nem kíván a káptalanoknak szavazatot adni. —

Ezután a ny—i káptalan követe következő nézeteket fejtette:

Küldöm utasításokkal láttak-el, s ezek közt első helyen áll a követi táblánál ülő káptalanok s apátok országgyűlési szavazatának, melynek gyakorlatában világos pozitív törvény ellenére már 5. o. gyűlésen gátoltunk, követelése. Az alkotmány mely 800 esztendőminket e honban az országos rendek díszes sorába igazított, a polgári jogok legszentebbikével is, az o. gyűlésen, hol törvények alkotottak, ülésel s egyenkénti szavazattal fölruházott, e törvényes jogunk századok szakadatlan gyakorlata által szentesítve van, mi az e joggal járó köteleseket mind a mai napig teljesítjük, mi kir. meghívó levelekkel ide hivatunk az o. gyűlésre, s ha meg nem jelenünk, a törvényszabta büntetés fogja minket sújtani. De a minék a törvényhozás történetében mását sehol föl nem találjuk, itt, mi egy anomál, hivatásunkkal, s törvényadta jogunkkal ellenkező helyzetben vagyunk. Nagyméltóságod mint e tábla törvényes elnöke itéljen bár mikép voksainkról, számítsa bár azokat maga öntudata szerint, annyi bizonyos, hogy a kerületi ülésekben — hol az initiativa napi renden van, hol a törvények anyaga elkészítették, mi voksainktól, melyek helyzetünket biztosítanak, szavainknak nyomadékok adhatnának, hivatásunkat sikeressé tennék, meg vagyunk fosztva, s e sérelmet a törvényen és jogainkon a t. ns megyék tulnyomó hatalma ejtette, kik 1825től fogva a törvényhozás kérdéseinek elhatározását magoknak ugy annyira elsajátították, hogy már sem a káptalanok, sem más hatóságok szavazatai nem számítanak, s azon mérlegben, hol a szavazatok sulya egybe vétetik, mit sem nyomnak.

Nagyméltóságú királyi személynök t. KK. és RR. az illusiok ideje lejárt, most kiki érzi állását, s elég öntudattal bír helyzetének megítésére, a tapasztalás, s a napi eredmények eléggé mutatják, milly kínos az efféle helyzetet o. gyűlésen, millyen a miénk voks nélkül, s ezt a jelen diaetán annál sajnósbabban érezzük, mert ös-százados jogunkban ott s akkor szenvedünk sérelmet, hol és mindön e teremben polgári jogok tágitásáról az alkotmány sánczainak szélesítéséről anny szép szót hallánk emelkedni. Hogy az 1608, I törvényezikk rendelete szavazataink hátráltatása által meg van sértve, azt a törvénynek világos és félre nem magyarázható szavai, és ezeknek meg nem felelő jelen helyzetünk bizonyítja, holott e törvény melyre hivatkozunk organicus törvény, mellyen a magyar törvényhozás szerkezete alapszik, olly törvény, melly a bécsi pacificatio nyomán hozatott, melly nekünk nem új, a réginel nem szélesebb szavazati jogot adott, hanem a régi százados gyakorlatot írta be a törvénykönyvbe, sőt azt az előbbi gyakorlat némi megszorításával rendezte-el. Illy törvényt az erőszak factumaival, mellyek ellen ugys szót emelni el nem mulattuk, constitucionalis országban, hol a kormány és törvényhozói testület tényei fölött is törvények bíraskodnak, eltörülni vagy megsemmisíteni nem lehet.

Plato mint politicus.

(Folytatás.)

A politicusnak a morál gyámolítása nem kevésbé gyümölcsöző, mint ennek a társávali összeköttetés, mert a kötelesség nemcsak legbiztosabb szabály az igaznak megismerésére, hanem egyszersmind az azt biztosító, jogosító, nemessítő s tökéletesítő elv. Általános és esalhatlan szabályul állíthatni föl, hogy a politikai értekezések annál igazabbak, alaposabbak, méltóbbak szebbek, gyümölcsözőbbek, minél inkább erkölcsiség és igazság szolgál sinórmértékül, s e egyik főoka azon gyönyörnek, mellyt Plato olvasásakor érezünk, valamint politikai philosophia folytonos frissességének is, daczára az előadás kénytelen és látszólag paradox idomának. — Az ethica összeköttetése a társas tudományok különböző ágazatival napjainkban annál üdvösségesebb volna, minthogy e tudomány (a tényeket kivéve) világosan szegénységbe jutott, minék oka részint a philosophia tökéletes hiányában, részint annak rossz választásában fekszik, mert a mostani statistikusok majd minden munkái Olasz-Frankonban és Angliában a sensualismus és psychologi rationalismus állításaira építvék. E körülmény sok jeles elemeknek volt ártalmára s a többek közt a tudományos Romagnosinak is, ki kétségkívül korában a legjobb fejeknek, a legromlatlanabb, nemesebb olasz kedélyeknek volt egyike. Ezt azért jegyezzük meg, hogy senki ne zavarjon össze bizonyos philosophokkal bennünket, kik valamit tartanak magokra annál fogva, a szív és lelek legdicserendőbb tulajdonságától az illendő magasztalást megtagadni, ha azok tulajdonosa valamely pontban teved, avagy az ő nézeteiktől valamikép elter. Az olasz

Emlegeté megint Z. megye érdemes követe a repraesentatiót a képviselői rendszert, de ellenünkben azt hozni föl, mire a t. karok közül némelyek a magyar törvényhozói testületet átalakítani szeretnek, nincs a maga helyén és rendén. A magyar alkotmány status rendszerre van alapítva, s e rendszerben a káptalanok s többi ide tartozó apátok a törvényhozásban az alsó tábla kiegészítő részét teszik. Midőn tehát mi szavazatainkat vissza követeljük, nem azt kérjük a t. KK. és RR. től, hogy a képviselői rendszerben nekünk is helyt engedjenek, bárha ez is okkal tehető, mi igazságot kérünk, mert törvényszabta jogot követelünk, s ha sérelmünknek orvoslását nem másutt, hanem a t. KK. és RR. igazság szereteténél keressük: a legtermészetesebb utat követjük, mert azokhoz járulunk, kiknek hatalma szavazatainkat letartóztatja, kik tehát a törvénynek hódolva azoknak gyakorlatába minket tüstént visszahelyeztetnek; de a bizodalom is ez utra vezetett minket, s reménylenünk méltán lehet, hogy a t. KK. és RR. kik a diaetáról ma is elmondhatják: est salutare remedium tollendorum gravaminum épen most midőn sérelmeik orvoslását egy egész könyvhalmazban a végrehajtó hatalomtól kéri, sérelmünket, mellyt önmagok elizagithatnak orvoslat nélkül nem fogják hagyni. Az országlatok talpköve: igazság; ha ettől elter a törvényhozás, irányát veszítette, akkor lehet kérnünk és várnunk a sérelmek orvoslását fölülről, ha mi azokat orvosoljuk alulról, vagy tulajdon házi körünkben. —

Az országos választmány elismerte sérelmes panaszunk igazságos voltát, és az orvoslat szükségét, kimondotta, hogy valamint a kir. városok és kerületek szavazatai már e diaetán elintéztettek, ugy illő és szükség a káptalanok s többi apátok helyzetét is a törvényvel összehangzásba hozni. E véleményt, melly méltányos és igazságos méltóztassanak a tek. KK. és RR. pártolni.

Az 1608: törv. czikkelyre nem tudom miként hivatkozhatnak a fő tiszt. urak, így szól egy megyei követ: holott a történetekből tudhatják, miszerint a káptalanok azon időben nem voltak olly számmal mint most, az esztetgomi káptalan például, majd Posonyban majd Nagyszombatban volt. A vácsi azután alakult, midőn a törökök Magyarországból kiűzetek. És sok káptalan akkor nem létezett, mint például a kalocsai, mert kalocsa a török birtokában volt. — De az sem áll — ugymond — hogy az 1825diki országgyűlés kezdé szavazati jogukat csokkítani; mert szónok az országgyűlésen jelen volt és valamint nem tapasztalta, hogy akkor a káptalanok joguk csorbítása ellen ovakodtak; ugy nem tudja szónok, hogy az előtt is külön külön szavazattal bírtak volna a káptalanok. Különben is hogy lehet csak kivánni is — mond szónok — hogy egy olly testület ruháztassék föl több szavazattal, mellynek tagjai közül a főrendi táblánál is szinte tulnyomólag befolyanak, és a melly testületnek szavazatát eleve tudhatni mindannyiszor, valahányszor a nemzet és a kormány érdeke összeütközésbe jő. — Ugyan — mond szónok — ezen átalakulási korszakban szavaztak e meg a fő tő urak valamely liberalis eszme mellett? — Nem nyilatkoztak-e ellenünk a nemzetiség tárgyában érkezett kir. leiratnál is? Egy módosítást ajánl végre szónok, mellynek tartalma szerint kimondandó lenne: hogy a KK. és RR. még az o. gyűlési coordinatio után sem kívánják a káptalanok szavazati jogát tárgyalás alá venni. Denemelőzhetem — ugymond szónok — figyelmeztetni a fő tő urakat arra is, hogy ő fölsége sem kívánja, vagy legalább nem látja czelszerűnek a káptalanok coordi-

száműzötték e napokban kevélyek egy közepettök élő híres íróra, ki teljességgel képes, a statustudományt valódi elveire vinni vissza, s ezt már valóban megis kezdte ama rendkívül fontos és sokszor meghányt kérdésben: a büntető jog ontologiáira forrasira nézve. Ha bár egyesekben elterhetni is Terenzio Mamianitól, tanításának lényege ama pont fölött mégis megezőfolhatlannak látszik előttünk, s ha az általa megnyitott, valódi platonai és keresztény uton tovább megy is, mi bizonynyal nem könnyű dolog, a jogászok közt mindenütt uralkodó sensualismust legyőzheti, ugy ő Olaszthonban is az eddigig sokkal meghaladó iskolát alapítand meg.

Már sokak által megjegyezett, miszerint Plato politikája a morálnak egészen alá van rendelve, hogy ez amannak alapja, sinórmértéke, s ezélja s mintegy minden részén átvonuló élettereje. Mindazáltal nem kell hinni, hogy az atheni böles föltalálója e viszonynak, vagy hogy ez csupán a socrati tanítvány utóhangja, mert alkalmazását már a doriai status és pythagorasi reform kezdetével látjuk. Plato azonban nemcsak az ethica politikai elsőségét származtatá ezen nemzeti forrasokból, hanem a különös módot is előrajzolta, mellyben a jónak eszméje a köztársaságba átszivárogon, s organiszusa külön részeit meghatározta. A platonai polgárság, mikint az Egimúsé s Pythagorasé, a kosmos képmása, s nemcsak ösképileg hanem első ható alapja szerint az igében van gyökere, az eszme szeretete lelkesítvén egy a költőt, valamint a szónokot, böleset, a művészt; ez okbul a törvényhozónak hivatala isteni s magas előjog. Midőn ez okbul intézményei képét testesíteni s a görög társasághoz szabni akará, cselekvés helyéül eszményi költeményben (vagy hogy az általa választott bélyegszóval éljünk) tragoediájában Knossus vi-

natioját, mert midőn a jelen országgyűlés elébe tűzött k. kir. előterjesztésekben a sz. kir. városok szavazati jogát s illetőleg rendezését tűzte ki ő fölsége — bátor — mond szónok — a clerus is folyamodott ön ügyében — még sem tűzte ki ő fölsége a káptalanok szavazati jogát, következőleg nem látta szükségesnek, hogy a káptalanok szavazati joggal bírjanak az o. gyűlésen. —

A szónoknak említett szerkezetét pártolólág barsány helyeslés tört ki, mit azonban ő excljának azon nyilatkozata elterített, hogy miután jelenleg a kerületi határozatról van szó, a mellett nyilatkozzanak a KK. és RR. nézeteik bővebb kifejtését az inditványozások sorába halasztván, hová e kérdést a kerületi ülés utalja. — Egyszersmind azt is kijelenti ő exca, miszerint itt jogáról senki le nem mondott, s ő exca elnöki kötelességét föl tartja, s örököndik, hogy jogai gyakorlatában senki meg ne akadályoztassék.

Ezután egy káptalani követ, ki nem rég kezdett pályáján ma először nyilatkozott, így szónoklott szép tehetséget fejtvé ki:

Küldöm egyenes utasításánál fogva kénytelen vagyok a káptalanok és conventek o. gyűlési szavazatuk megsértett törvényes joga fölött, panaszos követelő szót emelni a t. rendek előtt - a honi alkotmány, a világos törvény, a százados törvényes gyakorlat, és ezekben gyökerezett igazság nevében követelné, hogy bennünket valahára kiemelni méltóztassanak jelen nyomott és süketelen helyzetünkől, mellybe individualis szavazatunktól, a főnálló jog ellenére, önkényileg de facto, az országtanácskozásokban megfosztatva vettünk; melly abnormis és rendszerellen helyzet valamint e tábla méltóságával meg nem fér, és más alkotmányos országokban példa nélküli, ugy bennünket, keserű fájdalmas érzések közt figyelmeztet szüntelen azon ellenséges irányzatra, azon visszavonásra, melly az igazság és jogszerűség e szent helyén ellenünkben, fájdalom divatozik. —

Bölesen tudják s ismerik a t. RR. mindazon törvényes és politici szempontokat, mellyek o. gyűlési szavazatunk alapjai. Nem szándékozom jelenleg sérelmes ügyünk érdemleges vitatásába bocsátkozni; nem léven ez a jelennek földata; csupán Z. . . . megye érdemes követének azon előadására, hogy a káptalanok követei csak néhány egyént képviselnek válaszolva, megjegyzem: hogy azon érdekek mellyeket mi itt képviselünk, a polgári instituciókban a közrend, esend, erkölcsiség, és valódi szabadság biztosítása által, a honnak polgári jólétére olly befolyást gyakorolnak, hogy ezek nélkül edes hazánk szellemi, és anyagi kifejlődésnek végczéljához, a józan haladás útján, igénytelen véleményem szerint semmikép el nem juthat. Bizonyítja ezt maga a dolog természete, bizonyítja a nemzetek évkönyvei, a jelen korszakban keletkezett alkotmányok példája, mellyek az egyházi rendnek a törvényhozásba befolyást engedtek, és az anyai politici befolyásokban, veszélyes próbatétekben, az említett érdekeket szem elől tévesztve sokat szenvedett, és kifáradt, s most földülő Franciaország kamráiban, hatalmas szótokat emelkednek, az egyházi rendnek a törvényhozásban befolyását igénylők. —

De mint mondám nem akarok a dolog érdeméhez szólni, egyedül a t. RR. igazság szeretetéhez és méltányosságához bátor vagyok folyamodni, hogy panaszunkat és követelésünket, mellyet a főnálló törvény nevében emelünk, nem pusztá inditványoknak, hanem valóságos sérelemnek, és jogszerű kívánatnak elismerni, és az országos választmány véleményét el fog

dékét választá, vagy olly szigetet, hol doriai intézmények uralkodtak. Krétában, mellyet legelőbb az eteokretaiak és szidoniak laktak, nem sokára osztán csoportosan települtek meg a pelasgiak, s ezek után a doriaiak és az óslakosokbul vegyített gyarmatok annyira megnyerék a főuralkodást, hogy a sziget lakosaira átruházák isentiszteletket, erkölcsiüket és nyelvüket. A Jupiteriszteletnek a kuretek, daktylok és korybantok általi behozatásából következtetheti, hogy nálok pelasgi hierocrazia uralkodott, s a Jupiter által lelkesített Minos dori szellemtől ihletett törvényeket adott, mellyeket tan azon új nyelven írta, melly a régi nyelvnek a göröggei vegyületéből eredett. Az itt e királytól nevezett és Plato munkáiban fölhozott párbeszéd szerzője megjegyzi, hogy a cretaiak törvényei legregiebbek Görögthonban. Minthogy pedig Lykurg a magácit onnan kölcsönzé, ez okbul Krétát a műveltség első forrasaiul tekinthetni, melly műveltségnek Dorusból van eredete. De a dori települtek Parnasz tájáról származtak, hol a történetírás kimutatja törzöküket az aeoliak szomszédságában vagy a veleki elegyedésben, kiknek nyelve, mint mindenki tudja, a doriaihoz nagyon hasonlít, s alkalmasint kuffeje minden hellen tájszójárásnak. Ehhöz járul még, hogy a hellen mondák legregiebb emlékei legnagyobb részint aeoliak, s hogy az aeoliak jóval a többi hellenek előtt a műveltség bizonyos színével és fényével bírtak, ugy hogy mind ezek után bennök föltalálható azon ethnographi kapes, melly történetileg összefüzi e hellen korszakot és különösen a dorit a megelőzőt pelasgi műveldéssel. E történeti tényeket azért hozzuk föl, mivel Plato vizsgálatára némi fényt vetni alkalmasak; mert midőn emez a cselekvés helyét „törvényei”-re nézve Krétába teszi, s egy kretait hoz föl beszélgetésben egy lakonival vagy

adni méltóztassanak. Nem kegyelmet kérek hanem igazságot.

Még előttem szólott B. . . . megye érdemes követének abbéli nyilatkozatára, hogy az egyházi rend, ezen szőnyegen forgó ügyét a kir. propositiókba igttatni sürgette, kötelességemnek tartom felelni: hogy erről az egyházi rend semmit sem tud, s így gyanuja alaptalan. A mi végre némely csipős észrevételeket illeti, melyeknek az egyházi rend magát jelen alkalommal is kitéve lenni fájdalmasan tapasztalta: méltóztassanak a t. RR. megengedni, hogy ezek iránt általánosságban szívem őszintén meggyőződés nyilvánítsam: szomorú a diadal, melyeket az illy fegyverekkel vívott ügy magának kiküzd, és a vallási s erkölcsi sérv, melyet az illytactica, a nevetés izmainak mozgásba hozása által, a nemzet reményei szíven üt, fanyar gyümölcsöket érlel, melyek édes hazánk jövőjéért boldogságát veszélyeztetik. —

Ezután egy városi, s ezt fölvaltva egy kerületi követ nyilatkozott, mindkettő röviden fejte ki utasítását, mely az országos választmány véleményének pártolását tárgyalja. — Ezen szavakat a k-i káptalan követének következő nyilatkozata váltotta föl:

Bőven kifejtették, s előadták nézeteimet az előttem szóló káptalani érdemes követ urak, kiknek kijelentéseiket magamévá tévén, az országos választmány véleményét pártoltni kérem. Egyedül csak némely nyilatkozatokra teendém észrevételeimet; először is Z. érdemes követ a káptalani szavazatok elintézését a diaeta coordinatiójához tartozandónak mondja, s azért jelen sérelmünket akkor, midőn a diaeta koordináltatni fog, véli orvoslandónak. — A diaeta coordinatiójához tartozik szinte a szabad királyi városok, jászkun, és hajdu kerületek, Fiume, Buccari, Turopolya, szavazati joga, és mégis ezeket, a tettes KK. és RR. elrendezték, per excerpta tárgyalták, nincs ok tehát, mért éppen a káptalanok, s conventek szavazati jogok halasztassék az o. gyűlésre általános elrendezésére; — másodszor mondá hogy a megyei követek által a káptalanok is képviseltetnek; figyelmeztetem itt, az érdemes követ urat, hogy hazánkban nem képviselési rendszer van, hanem a négy status jogain alapulván alkotmányunk, a négy status valamint hajdan így utóbb, az 1608-iki kor. utáni első törvény nyomán, jelenik meg az o. gyűlésén, és bir egyenkinti szavazati joggal; ha pedig; e statusok jogain csorba ejtetik, mint a vácsi káptalan érdemes követé az 1827-iki 3ik törvény idézte, a törvénynek és törvényes ország rendszerének százados szokás által erősített alkotmánya fölforgatták. — Harmadszor előhozta a káptalanok jelen igazságos, s törvényes követéseinek ellenében üdvözítőnek ama szavait: *regnum meum non est de hoc mundo*; de ez szavakat nem helyesen magyarázza ellenünk a követ ur; mert ezen szavak csak annyit tesznek, hogy a földieket ne keressük a mennyek fölött. A pap polgár is, s ez még nem szűnt lenni papságával; sem más hont mint mélyben lakik, sem más fejedelmet mint kinek országában létezik, sem más alkotmányt mint melynek pajzsa alatt van, nem ismer; s így mint polgár fejedelmének, s hazájának szolgálói, és a közjót előmozdítani köteles, ez így lévén mindent tartozik elkövetni, mi ezekre vezet; — e végett s érdemeiért, mindenben szolgálói s a haza javát előmozdítani készségeért alkotmányos statussá, a nemesi kiváltságos renddel egyenlővé tétetett, s mint status, törvényhozási szavazattal ruháztatott föl; minthogy tehát nem új kedvezményi rést terjesztenek itt elő a káptalanok, és conventek, méltányosság, igazságszeretet, és törvényesség követelik a tettes KK. és RR-től, hogy törvény engedte szavazati jogukat a káptalanoknak az o. gyűlésén gyakorolni engedjék, ebben őket ne gátolják, s így az országos választmány véleményét pártolják.

B. érdemes követé mondá hogy midőn: az 1608-iki kor. utáni első törvény alkottatott, kik lehettek jelen a káptalanokból, miután azok közül többen végkép elpusztultak, ama háborus időkben? — kik lehettek, meg nem nevezhetem ugyan, de hogy számosan voltak, és szavaztak, a történet nyomán kitetszik; ugyanis: midőn az említett esztendőben a palatinusi méltóságon ketten, Illyesházy, és Thurzó vetélkedtek a mint Katona hazai történet író 29ik kötetének 49ik lapján mondja: *Primum suffragium Cardinalis pro Illesházy tulit, quem totus Sacer clericorum ordo secutus, reliqui ex Proceribus, et populo manifeste in Thurzonem propensi, ne ab ipsis frustra dissentire viderentur, specie tantorum suffragiorum persvasi ad stipulantur, ita, ut supra centum suffragia pro uno Illesházy data fuerint*; és így az érdeműs Illesházy ki Boesky hadat meggyőzte, palatinusnak választatott, a káptalanok számos szavazatának hozzájárulással.

Mondá továbbá: hogy a káptalani követek minden korszerű haladási kérdésekben az o. gyűlésen ezek ellen gátolag szólaltak föl: Ez nem áll: emlékeztetem a követ urat, hogy mult o. gyűlésén midőn a nemzeti színház alapítása jött szóba, ezt a veszprémi káptalan követe pártolta; mind akkor, mind jelen o. gyűlésén pártolatott a káptalani követek által egész hazafi buzgósággal a magyar nyelv s nemzetiség; egyesek által az adó, halálbüntetésnek eltörlése, az állatkínzás ellen fölhozott indítvány, a vas pálya, a zsidó orvosoknak szavazati joguk a restauratióban.

A harmadikra hogy tudniillik a káptalanok jelen lévő követéi ő fölségének esedeztek volna, miszerint ügyük valamint a sz. királyi városoké tételessék a kegyes királyi előadásokba, már előttem megvölt felelve, ezt tagadlag; — nincs azért egyéb hátra minthogy az országos választmány véleményét a tettes KK. és RR. pártolására ajánlom.

Erre egy megyei követ így nyilatkozott:

Mind alkotmányos rendszerünkben származó igazság, mind törvények szavai, mind végül utasításom engem arra köteleznek, hogy a főt. káptalanok méltányos követeléséhez meggyőző szavazatával csatlakozzam. Előrendhez tartozni, az országgyűlésre annak rendje módja szerint meghívotni, a többi követekkel egyenlő törvénybiztosítást élvezni, itt elfoglalni az ülést, néha föl is szólítani a szavazásra, és mindezek mellett még sem folyani be a törvények alkotásába olyan mértékben, a mint azt igényelni méltán lehetne, azt minden mystification mellett is, nem tartom oly állásnak, melyet a néhai buzgó hazafi vezérrelvével, „*maneamus in hac amabili confusione*“ akár mentegetni, akár palástolni lehetne. Hogy az egyházi rend itten képviseltetik a megyék követéi által, kiknek választásában, utasításában részt vesz: ezen okoskodás véleményem szerint, igen sokat bizonyít, és ha elhallgatom is a főRR. állását, a sz. kir. városok képviselőit nem lehetne-e ezt szinte alkalmazni; pedig azok ez oldalról jogaikról csak imént intézkedtünk. Előhozott az 1608: 1. t. cikknek azon magyarázata, csak az akkori káptalanoknak lehetne jogaikat reclamálni. En ugy tapasztaltam, amikor a kir. városokról folytak a tanácskozások, a ts RRk véleményeiket a megnevezte törvényhez általánosan nem szabták; ott történi fölhívás más törvényre, mely szerint csak nyolcz városi szavazatot kellett vala-

megállapítani, pedig ezeket a főRR. 16ra emelték. Nemes B. . . . vármegyének követe még azt is emlité hogy az egyházi rend iránt általánosan nagy hajlandóság a jelen korban nem igen mutatkozik. En ellenben azt állítom, hogy az egész mivel világból kedvezőbb körülmények fejlenek az egyház irányában, mint a milyeneket csak a közel múlt időktől várni lehetett. Ezen állításom bebizonyítására nem akarom a ts RR. figyelmét fárasztani, némely külföldi újabb jelenetekkel, csak azt kérdem, valljon a mult o. gyűlésen is gerjesztett volna e a most szőnyegen forgó tárgy oly részvételt hazánkban mint jelenleg dicsekedhetik. Ime! midőn most először előfordult a kerületi tanácskozásokban, már az országos választ. véleménye (ha jól emlékezem) 19 megyének pártolására talált; midőn a kívánatok sorába utasították, az akadályra szolgáló körülmények mellett is 22. megyének szavazata sürgette ezen tárgynak előleges elintézését. En az egyházi rendnek honunk iránti érdemeit a főálló hasznos intézeteink körüli buzgóságot megismervén, ezen rendet törvényes jogaiból sem kitagadni, sem helyzetét homályba hagyni nem akarom, és azért kívánom hogy a jelen bizonytalan állásból minél előbb kisegíttessék, annak okáért az országos választmány véleményét pártolom.

Itt ismét egy megyei követ nyilatkozott utasítására meggyőződése következtében a választmány véleményét pártolva. — Mire a n-i kápt. követe emelte rövid de fontos szavait:

Méltóztassanak kegyesen megengedni, hogy a több megtörtént előadás után is, e tárgyban fölszólalni bátor vagyok; azt kötelességemmé tevék küldöm, kiknek érdeke az esztergomi főkáptalan által előadott ezen sérelemben szinte fönforg. — Nem tartom én azt, hogy a hosszú beszédekben valami varázserő rejlik, itt pedig annál kevésbbé, mivel a tárgy igen egyszerű, és mivel kívánatunk törvényes igazságon, és privilegiumokon alapszik, melyeket t. KK. és RR. bölcsen tudnak. Ezen oknál fogva, elmellőzvé az 1608: 1. t. cikket, mely e tárgyban classicus; elmellőzvé az 1723: 7kít, hol szigorúan parancsoltatik, hogy azok, kik az 1608: 16 cikk rendelkezésével az o. gyűlésre meghivatnak, megjelenni kötelesek legyenek; — azokon kívül, melyeket a n-i káptalan követe előhozott, — bátor vagyok t. KK. és RR. t. figyelemre venni egy régi, még az 1006-ban sz. István első király által a nyitrai káptalanok adott donationalis levelére, mely level tudtomra, Fejér diplomaticus codexében, — Bathany erdélyi püspök „az egyházi törvények“ — és boldogult nyitrai püspök Vurum József „Episcopus nitriensis, ejusque praesulum memoria“ című munkájában, egész kiterjedésben olvasható. — Ugyan ezen adománylevelben először adatnak elő az okok, melyek alkalmat szolgáltatnak az adományra; — azután elősoroltattak azon javak, melyeket a sz. király a nyitrai káptalanok ajándékozott, — végére pedig, a mi már előadásomhoz tartozik, azon level tartalma azt mondja: „Et ut tanto amplior haec donatio Nostra habeatur, ordinavimus, ut praesentes et futuri sacerdotes presbyteri Ecclesiae B. Emerami mart. de castro Nitra, capitulares Canonici, in omnibus tam Synodalibus, quam Regis et Regnicolarum conventibus, ab Ecclesia et Capitulo Strigoniensi, per Nos in Metropolitanum erecto, — locum teneant et vocem habeant.“ Ezen adománylevelnek tartalma igen világos; és a benne nevezett nyitrai káptalan az ott elősorolt javak birtokában ez ideig is van; de az o. gyűlési vokstól elütett. — Hogy a t. KK. és RR. a privilegiumokat tisztelik, annak a jelen o. gyűlés alatt több ízben jelét adták; nevezetesen megmutatták azt, a sz. kir. városok elrende-

athenivel, nemesak saját nézeteinek dori szellemét akár élelken előállítani, hanem pillantása bizonyosan a papias néprei is kiterjedt, a Jupiter-tisztelet föltalálójára, mely az eredeti Görögönban települt meg, s a történetekben ismertek között legrégebb volt. Plato, ki a hagyományokba örömet hatott föl a legrégebbi időkig, bizonyosan nem állhatott meg a doriaknál; neki az aeoliak törzsközigán keresztül a már Herodot által ismert pelasgiakhoz kellett eljutni, s tanítmánya hierati szelleme is elegendő volna ennek bebizonyítására. A törvényekről irt könyvekben a pelasgiak valódi képviselője az atheni szóváltó, mert Attica joniai lakosai összekeveredtek a pelasgiakkal, s ezektől oly mértékben vették át a lelkületet, intézményeket és szokásokat, hogy pelasgiakul tekintettek; ez okból e név az írónál gyakran egyértelmű a joniaival, kik a jafeti javornitákkal és a legöregebb görögökkel ugyanazok. Innen, az atlantok egyipti-görög nythusa szerint, Athen volt a nagy küzdelem színhelye, mely nyugat óslakosai s a pelasgiak diadalra kott nemzetei közt kitért.

(Folytatása következik.)

Nemzeti színház.

Julius 27. először, és jul. 28. másodszor Zsidó-eredeti színmű 4 szakaszban, népdalokkal. — Irta Szegligeti. — Zenéjét szerkeszté Erkel Ferencz. — Az új díszítményeket főtette Engerth. Első este, bérlet-szűnésben, a színház minden tére dugva volt nézőkkel; második este, bérletfolyamban, sokkalta csekélyebb volt az összegyűlt közönség. Jele ez, hogy a munkás szerző jelen munkája nem részesül a közönség oly nagy mértékbeni tetszésében, mint előjárt két színműve: a „szokott katona“ s a „két pisztoly.“ — A da-

rab tartalma következő: Egy Jákob nevű zsidót egy alföldi magányos szálláson egyedül talál két külföldről bevándorolt suhancz, midőn az öreg épen pénzt számlálgatja. Rögön elhatározzák magukat kirablására, s — hogy nyomukba ne akadhasanak — a zsidót megvakítják, és tovább állanak. — Ugyanezen Jákobnak volt Pesten egy fia Lőrincz; ki egyszer a Dunaparton jártában egy kéregtő koldust talál, s benne megvakult, koldus-szegényé tett atyjára ismer. Lőrincz, ki a kezdett gyógytudományt, mint természetével ellenkezőt, abba hagyta, mint hajszál él Budapesten s keresményéből tengeti magát és elszegényült szüleit. Több pénzparlók közt, kik szükségben munkásságához folyamodnak, egy magát D'Orby marquisnak kiadó egyén is folyamodik Lőrinczhez, hogy általa pénzhez juthasson. Lőrincz e marquist Krida nevű nagykereskedőhöz vezeti, ki vastag kamatokra biztos kezéhez szívesen szokott kölcsönözni. Krida s a marquis elremülten ismernek egymásra, s váltott szemrehányásaikból, heves fölindulással folytatott beszédükből csak annyit tudunk meg, hogy mindegyik oly titoknak van a másik fölött birtokában, mely fejére halált hozhat, s a marquis fenyegetéseiből megtudjuk azt is, hogy ő e titkot ugyancsak szándékozik is hasznára fordítani s a gazdag Krida pénztárát üríteni többször megjelenni igérkezik. Krida ezen elremül, s rögön el van határozva: bukást hirdetni. Hogy ez annál több hitelt nyerjen kölcsönöz a marquisnak 5.000 frot 50.000 kötelezvényre. Ugyan ezt teszi egy szinte azon órában hozzá folyamodó arszlánkával is. Azután még az nap bukást hirdeti, többeket rántván végveszélybe gáztetével, kiknek adósság leveleit utóbb 15% magához váltja, s így újra törvénytől sértetlenül föllép mint 200.000 frnt birtokosa s gróf Saspa-

takné assz. egyik jóságát szándékozik megvenni, hogy ott nyugalomban élhessen. — E közben D'Orby marquis, ki tudta, hogy a csalukott Kridának még igenis rakott pénztára van, Lőrinczet a hajszál előszólítja, kofferást szándékozáván nyitni előtte, melyből mindketten gazdagságot zsákmányolhatnak; rá bizza tehát a titkot, melyet Krida fölül tud, beszéd közben magát is elarulván, a miöl kisül, hogy öreg Jákob hóhérlói ok ketten voltak. A marquis t. i. ugy számol, hogy, mivel ő maga a tudva lévő titok által Kridát több pénznújtásra nem zsarolhatja, saját élete szintugy kezében lévén amannak, mint amaz az övében, ha e titkot idegen emberre bizza, ki ellen Krida semmiképp nem léphet föl vádlóul, e pénzszarlásához jobban hozzá láthat. . . Nem sejté azonban, titkát kire bizza! Lőrincz megjelen Saspatokon, hol a jóságot Krida átvenni akarja, követve a marquistól — jó nyereség reményében. Itt körül fogja a boszut lehelő fia a gonosztevőt, s miután előbb — a titok fölfedésevel íjsgéztetvén őt — vele minden oda gyűjtött adósaikat kifizetteti, végre csakugyan a súlyos váddal is előáll az összegyűlt bíróság előtt, vakított atyját elővezeti, s a játék Jákob halálkódásával Jehovához és Krida elfogatásával végződik. — Ez a színmű cselekvény egyik része. (Folyt. köv.)

Apróságok. A dresdai fűvészeti s kertészeti társulat ezen kérdés megfajtására: „Mely állatokat kell a növényeknek ártalmas, rovarok pusztítóinak tekinteni.“ 30 aranyból álló jutalmat tett ki. A munkának könnyű, értelmese nyelven németül kell írva lenni, s 6—10 árkusnál terjedelmese ne legyen. A beküldés határánapja 1845 év vége, a jutalomosztás 1846 majus 1én történeedik. —

zése tárgyában a m. FÖRRhez átküldött 4ik izenetben, hol a t. KK a szabad választásra nézve ohajtják Cs. érdemes követe által, ki épen nincs jelen, előmutatott régi privilegiumokat tulajdon erejökbe visszahelyeztetni: — azért biztos reményeségünk lehet, hogy a t. KK és RR igazságos szeretetüknel fogva, a mi törvényes jogainkat, és privilegiumainkat, szinte elmellőzni nem fogják. Ezek valának, mellyeket akartam alázatosan előterjeszteni; egyébiránt pedig a nv-i káptalan követének nézeteit magamévá teszem.

Küldöm — ugymond egy városi követ — az elnyomottakat pártolni meghagyák; mert maguk is elnyomtatva valának, s az önkény által elütve törvényadta joguk gyakorlatától. — A törvény megadta e jogot — mond szónok — miért ne adnók meg mi is, kik állásunknál fogva törvénytelen nem is tehetünk — utasítása s meggyőződése következtében pártolja az országos választmány véleményét.

A törvényhozás — ugymond egy megyei követ — mellynek fő feladata a polgárok jogai fölött őrködni, s minden igyekezetét a törvények föntartására fordítani — törvénytelen nem tehet minő lenne például a káptalanokat alkotmányos jogaiktól megfosztani. — Illyet csak önkény tehet, mond szónok, mellynek bélyegével a törvényhozást sem szónok, sem küldői nem kívánván jellemzeni — az országos választmány nézeteit osztja. — Az orsz. választmány véleményét pártolólág nyilatkozott még 4 megyei követ, úgy Horvátország képviselője is, a többség azonban a kerületi végzés mellett maradván, az végzésül kimondatott. — Ezután vitatkozás nélkül bevégeztetvén a szónyegen forgó sérelmek 11dik osztálya — az ülés eloszlott.

CLXXXII. orsz. ülés jul. 26kán a FÖRRnél országbírói elnöklet alatt. Szell fölolvassa a Jászún kerületek rendezése tárgyában készült förendi választmányi izenetet, s ehez mellékelte észrevételeket, mik hitelesítettnek, más tárgy elő nem fordult.

CLXXXIII. orsz. ülés jul. 27én a FÖRRnél — Hubay — hitelesítés végett olvassa választmányát a FÖRRnek a sérelmek első osztályára vonatkozót — a módosításokkal együtt, mellynek közíratra leendő becsátását nádor ő fősége kimondván — Zarka hirdetés végett olvassa izenetet s fölrírási javaslatát a KK és RRnek a középponti vasút tárgyában — melly szinte közíratra becsátandó. — Végre Kelemen fölolvassa második izenetet a RRnek a bányatörvényt illetőleg, és fölválta a módosításokat, mellyek tárgyalás alá vetettek. Az 16. §ban a FÖRR által ajánlott lombhany helyett a RR javaslatára a csillany (platina) elfogadtatott.

A köszénbányák kutatására bizonyos jutalmazást indítványozott egy főispán, s bátor egy főhivatalnok ezt szükségtelennek mondá, a nagy többség mégis az indítványt pártolva nyilatkozott s végzésül kimondatott.

Továbbá egy grófnak azon indítványa is egyhangulag pártoltatott: hogy a bányatelkek terjedelmessége 12,544 □ ölben határozottassanak meg. — Végre minután kevés kivétellel a KK és RR nézetei elfogadtattak, e tárgy bevégeztetett, és az ülés eloszlott.

Vidéki levelezések.

Ugo csából. Jun. 20kán rendkívüli közgyűlésünk volt: mellyet első alispánunk a megyénkbeli köznemesség megnyugtatására tűzött ki. — Bár milly különösen hangzék is e bevezetés, a dolog még is egészen a szerint áll: Fülbe ment ugyan is köznemességünknek, miszerint tudtán és befolyásán kívül, az or. gyűlésre adott megyei utasításunkban — róla — nélkül rendeltünk. s ezen rendelkezésünket, olly felszeg de popularis színben, mutatták be neki — némelly semmit építeni, de annál inkább rantani akarók — hogy az elaltatott köznemesség, azt hívé: hogy majd őt is tek-növel és kapával fogják út csinálásra hajtani; fölöttök az eskütt székeken paraszt fog bíraskodni, s még bő-rét is lehúzzák a minden évben tartandó o. gyűlés költségeinek viselésére. — Hogy ezen, s hasonló hírek, nem kevés ingereltek föl, különben bekeszerető, esendes nemeseink kedélyét, el lehet gondolni: kiválta minden évben tartandó országgyűlés tetemes költségei, mellyeket illy csekély számú nemességgel bíró kis megye is, a legnagyobb, és legnépesebb megyékhez hasonló arányban viselni köteleztetik, s e körülmény már magában, nem kis mértékben hívja föl, az o. gyűlés minél előbbi elrendezésére a haza figyelmét. Miután tehát a majusi évnegyedes közgyűlésünkön, a mint egy 30 számmal — mi megyei teremünkben eddig tanácskozá-sok alkalmával szokatlan volt megjelent köznemesség, a főnebb előadottak által fölindult kedélyét, a végzések le nem csilapíthaták, gyűlés után első alispánunkhoz kezdé-nek járni, őt arra kerök, hogy föl se küldje a követutasítá-sokat. — Első alispánunk természetesen — élékbe terjeszté, miszerint hivatala szentségének legnagyobb megsértése nélkül ezt nem teljesítheti; kérvén egyszersmind őket, hogy bizonyos kitézött napon, jelenének meg nála többen, igér-

vén nekik, hogy kétségeiket elfogja osztalni, s balnezeteket jó utra vezérelendi. — Mégis jelent majus 21kén első alispánunk lakhelyén Halmiban, mint egy másfél-százra menő nemesség; kiket azonban, lelkes alispánunk, minden törekedése dacára is véleményüktől el nem űthetett; sőt ellenkezőleg könyörögtek, hogy hirdessen minél előbb közgyűlést. — És ime — ezen kérelem következtében — nyitott meg június 20kán tanácskozási teremünk számos tablabiró, s több mint 200 köznemes jelenlétében. A köznemesség ohajtása az volt; hogy az országgyűlési utasítások vétessenek föl, s változtassanak meg: ellenben a tablabirák sorából, többen erélyesen kikeltek ezen kívánság ellen, mutogatván: miszerint egyik közgyűlés a másiknak határozata fölött nem bíraskodhatik, s azt meg nem változtathatja. Sőt első alispánunk ellen is — azon kifogást tették, — hogy tudni illik minék hirdet közgyűlést egyeseknek bár mi nagy számmal legyenek is — kívánságára. Sikerült végre hosszas szónoklatok, s fölvilágosító capacitások után oda vinni — a magát tanácskozási méltóságához illően viselő köznemességet — hogy magok is elismerék, miszerint, egyik közgyűlés a másik határozatát, csak úgy könnyedén halomra nem dothati; s ez végzésül ki is mondatott. — A köznemesség valamennyire megnyugtatta távozott haza: s edes örömmükre tanúsítá, miszerint méltó a tanácskozási munkák részvételére. —

KÜLFÖLDI NAPLÓ.

Spanyolország. Madrid, július Skán. Ma este érkeztek meg Barcelonából a ministerek. — Viluma lemondása elfogadtatott, ő mindenben meg-egyezett a kormánnyal, csak abban nem, hogy illy zavaros és kétséges jövődjű korszakban a reform ténylek alkotmányos uton létesíttessenek. Holnap után ki fog hirdetni az új kamrák oct. 10én leendő kinyitása. A közvélemény nagyszerű rendeleteket is vár, kivált a kereskedelemre nézve. Tegnap 3000 gyalog, és 500 lovas hagyta el Madridot Afrikába menendő, mondják, hogy ezen sereg 30,000-re fog szaporíttatni. A Tiempo ministeri lap közli a kormánynak az afrikai csatázás iránti szilárd céljait u. m. elégtételt követelni Marocotól a vett sérelmekért. — Ceuta biztosítását bírtok át engedés által és ennek sáncok által megerősítését. Ö-römmel látja egyszersmind ezen lap, hogy a spanyol nemzet régi vesztelő politikáját már egyszer harci-assal cseréli föl, hiszen — így ír — Európának nincs is más gondolatja, minthogy mi afrikai birtokunkat ismét vissza nyerendjük. Csak egy akadály van Lajos Fülöp béke politikája, mi pedig magunkban czélhoz nem juthatunk. — A clerus igen elégedetlen a kormánnyal, úgy hogy azt minden áron megbuktatni törekszik, azon ok miatt, mivel javaikat vissza nem adatja: elvül mint egykor a francia papság is „Mindent vagy semmit” tűzve ki magának.

Franciaország. Algier, jul. 10. Oranból érkezett futár szerint f hó 3án El-Gennaui újra harmadszor is megtámadta Bugeaud tábornokot — Abd-el-Kader segíté a marocoi vezért. Minthogy El-Gennaui a császártól elebb egyezkedésre volt megbízatva, nyilvános, hogy ezen új megtámadás annak tudta nélkül nem lehet. A csata kevés vérbe került, a csakhamar futásnak eredt marocoiak vagy 30 holtat s néhány lovat hagytak hátra, a francziák valami 6 sebesültet számlálnak. —

N. Britannia. London, jun. 15én a felső-házban több nevezetes tárgyak jöttek elő, igen érdekes közölök az, hogy W y s e indítványt tőn bizottmány ki-nevezésére az O'Connell fele jury lista körülményei-nek vizsgálata végett, egy hatalmas beszéd után, mellyben kiemelte azt, mennyire szükséges és hasznos minden honban az igazság becsületes kiszolgáltatása, mellynek ellenkezőjéről a dublini esetben több millió ember-nél tehet tanúságot, azon O'Connell ellen gyakorolva, kinek a haza olly sokat köszönhet — végre szavazat történt, s a ministerek csak 73 ellen 91 többséget nyertek. — A dissenter bill az alsóházi módosításokkal elfogadtatott, úgy a bank szabadalmi javaslat is. — Végre kérdésbe jött az Orosz- és Görögország közötti viszonyok fölfüggesztett állása is, mellyre P e e l azt nyilatkozatá ki, hogy a dolgok e két udvar közt ismét előbbi-lábon állanak, mi leginkább az orosz czár szabad eslekvénye volt, ki a görög új institúciókat megerősíteni kívánja. — 16án lord Palmerston rabszola kereskedési indítványát adta elő, megróván az angol és francia e részbeni hanyagságot és lassúságot.

Poroszország. Porosz király ő föls. a berlini kath. községnek az ugy nevezett köpniki mezőn egy templom építését megengedni méltóztatott, valamint azt is, hogy e végre az egész országban adományok gyűjtessenek, a mi pedig a templom kiállítására hiányozni találna, saját pénztárából fogja pótolni. Ugyan

e templomban a kath. katonaság is meg fog jelenni az isteni tiszteltetre. Berlin kath. lakosainak száma jelenleg 20,000 főre megy. —

Görögország. Jul. 6. A senatorok nevei már köztudomásra jöttek — a legnagyobb szám földbirtokosokból áll, és így a béke és nyugalom embereiből; polcai színezeteikről nehéz szólhatni, minthogy igen ismeretlenek; S K o l l e t t i s, S M a u r o c c o r d a t o s mellett áll, 6 pedig orosz szellemű. M a u r o c c o r d a t o s-nak a követválasztásnál csak négy szava volt — az oppositio tagjai 886 ellen 1415 többséggel választattnak el. Athénében tegnap kezdődött el a választás, melly 8 napig fog tartani. A kamrák rövid idő mulva összejövendenek. Hír szerint Maina s máshelyeken újra zavarok történtek.

Bel- és külföldi telegraph.

Győrben a mult hetekben, mint a „Vaterland” mondja egy iparlovag alaranyokkal vásárolt és kereskedett, egy szegény komáromi földművelőtől egy 100 prftos jegyet, egy másiktól egy pár ökröt csalt el. Az állított aranyok kártya jelpénzek voltak. A tettest legott nyomozta a győri rendőrség és Gönyőnél nyomába ért a Nemesis. — Brassóban, a gyujtogatások gyakoribbak valának mint valaha, a városi tanács 100 váltó forint jutalmat tett ki annak ki gyujtogató nyomába utasít, a ki pedig gyujtogatót elfog 1000 ftal vált. jutalmaztatik. — A kolosvári téren (Erdélyi Híradó 59ik sz.) egy semmire kellő ember világos nappal egy kis gyermeket árult — szeretjük hinni, hogy a rendőrség kötelességét teljesítette, mert ha illy eseteknél behunyá szemét akkor — akkor — Ugyanazon lap panaszkodik hogy a s i r o k kiraboltnak, és az emlékelek disztelen firkálásokkal fertőztetnek meg. Szemes örököt, szemes örököt uraim. — A coblenzi Anzeiger a mint állítja, hiteles forrásból jelenti, hogy a görög király, rövid idő mulva Németországba utazandik, de nem a mint korább híresztelték az emsi furdóviz használata kedvéért, hanem hogy a classicus Hellast örökre odahagyja. Hellas fölött nehéz, igen nehéz föllegek kavarnak. — Noorlandban bizonyos Erik J o h a n n s e n lépett föl, minden épületes könyveket kárhoztat, és állítja, hogy mind ezek az emberek a menyország megnyerésében gátolják, tanját a sz. írással támogatta s talált vízesű hiszelekenyre, kik körötte összegyűltek és imák s dicsérő — énekek között egy maglyán 975 svéd forintokat érő könyveket kivéve a bibliát, katekizmust és az énekes könyvet elégettek. A fanaticus csoportozat melly egy paraszt udvarba sánczolta be magát, ellenállása dacára Erik J o h a n n s e n elfogott. — A Standard szerint Boltonban a gyapjuszövőök között, a munkabér miatt nagy ingerültség uralg.

LAPVIZSGA.

Pesti Hirlap (373ik sz.) „Egy néhány szó az adóról.” főczikk T. A. tol. E czikkben az új Pesti Hirlap adó körüli nézetei közöltetnek, melly nézet egészen más most, mint lesz országgyűlés után. Most ugyan is nézete az, hogy a financialis választmány által országos vállalatokra javasolt 3 milliónyi évenkénti adót, az ország fogadja el; különben ha ezt nem teszi, három évet elvesztett életéből. — o. gyűlés után azonban oda fog ágitálni, hogy minden különbség nélkül, az adó minden nemeknek terhet egyiránt viselje. — Szükségesnek véli, a választmány javaslatát már csak azért is elfogadni, mivel mind azon czélok, mellyekre fordításuk kijelölve van t. i. a közlekedési eszközöknek jó karba tétele melette szólnak. — Lehet azonban a három milliónyi adóból, a közlekedési eszközökön kívül, más intézeteket is létesíteni mint például hitel-intézetet. — Azokkal kik azt vélik, hogy majd a jelen adó elfogadása által elidegeníttetik a nemesség a közteherviselés elfogadásától, ellenkező véleményben van szerző s úgy hiszi, hogy ennek hasznos eredménye által meggyőződve, hajlandóbb lesz a közteherviselés elvállalására, szerinte azonban czélszerű indirect adó *) utján a hadi adónak nagy részét pótolni lehetne. — Az előadottaknál fogva hiszi szerző, ha az ország kívánja, hogy ez o. gyűlésnek nagyszerű eredményei legyenek országos czélokra fordítandó adó elvállalása nélkül, ez o. gyűlésnek eloszlania nem lehet. — Adja az ég, hogy addig el se osztalják! — Olivér.

*) Mitől Isten mentse meg!

Szerk.

Statuspapirosok és részvények árkelete.

Bécs, július 27kén 1844.	
5 pcent statusköt.	110 7/8 p.ft
4 pcent statusköt.	100 11/16 —
3 pcent statusköt.	—
1834ki statuskölesön (500 ft)	—
1839ki statuskölesön (250 ft)	—
1839ki statuskölesön (50 ft)	65 —
Pesti lánchíd-részvény (100 ft)	106 —
Gözhajó-részvény (500 ft)	563 1/2 —

Budai lotteria: július 31én: 74. 21. 40. 26. 20.